Valtakunnanvoudinvirasto Helsinki 29.11.2018

HE 71/2018 vp

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Pyydettynä vastineenaan asiantuntijalausuntoihin Valtakunnanvoudinvirasto ilmoittaa kunnioittaen seuraavaa.

Valtakunnanvoudinvirasto yhtyy kaikilta osin oikeusministeriön asiassa antamaan vastineeseen.

Lisäksi korostamme seuraavaa.

1. Esityksen tavoitteet ja vaihtoehdot toteutukselle

Esitys parantaa ulosottotoimen taloudellisuutta ja tuotavuutta oikeussuojaa vaarantamatta. Se luo mahdollisuudet organisaation ja asioiden käsittelyketjujen uudelleen järjestelyllä sekä toimintoihin erikoistumisella lisätä ulosottotoimen laatua ja tehokkuutta.

Esitys parantaa henkilöstön osaamista ja sen hyödyntämistä ulosottotoimessa.

Organisaation ja käsittelyketjujen muutos on yhtenäinen kokonaisuus. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää molempien toteuttamista.

Tavoitteiden toteuttamiselle ei ole esitetty varteen otettavia vaihtoehtoja.

Esityksen toteuttamatta jättäminen joltakin keskeiseltä osalta asettaisi ulosottolaitoksen erittäin vaikeaan asemaan toiminnan, talouden ja virkamiesoikeudellisten kysymysten suhteen. Ulosottotoimen menokehykset olisi harkittava aivan uudelta pohjalta.

2. Oikeusturva ja lainkäytön riippumattomuus

Ulosoton varsinaiset menettelysäännökset säilyvät ennallaan. Kullakin velallisella on jatkossakin aina tietty kihlakunnanvouti ja tämän alainen toimitusmies, jotka hoitavat hänen asioitaan. Uudistuksen kokeiluvirastoissa (pilotointi) ei ole havaittu asioiden käsittelyketjujen muutoksien vaarantaneen oikeusturvaa.

Lainkäytön riippumattomuus on esityksessä erityisesti varmistettu. Esitetyssä UK 1:7.4:ssä on tästä nimenomainen säännös. Lisäksi esitetyssä UK 1:12a.4:ssä on säännös ulosottomiesten asemasta riippumattomina lainkäyttäjinä. Nämä ovat selkeitä lisämäärittelyjä, joita nykylaissa ei ole. Valtakunnanvoudin ja apulaisvaltakunnanvoudin asema lainkäyttäjänä ja hallinnon johtajana on selkeästi säännelty ja vastaa päällikkötuomarin asemaa tuomioistuimessa.

Lausunnoissa oikeusturvan vaarantuminen on esitetty yleisellä ja erittelemättömällä tavalla ilman konkreettisia esimerkkejä.

3. Asioiden käsittelyketjut, toimintoihin erikoistuminen

Asioiden jakaminen perustäytäntöönpanoon, laajaan täytäntöönpanoon ja erityistäytäntöönpanon merkitsisi käsittelyketjujen määräytymistä asian laadun ja vaativuuden mukaan.

Perustäytäntöönpanossa siihen erikoistuneet toimitusmiehet hoitaisivat pienet ja nopeasti hoidettavat ulosottoasiat toimistotyönä. Näitten asioiden osuus kaikista asioista olisi 70-80 prosenttia.

Laajassa täytäntöönpanossa toimitusmiehillä olisi nykyistä enemmän aikaa vaativampien tapausten tutkintaan ja ulosottotoimituksiin. Heidän osaamistasonsa paranisi nykyisestään ja virkojen kelpoisuusvaatimuksia nostettaisiin.

Erityistäytäntöönpano hoitaisi runsaasti aikaa vaativat tapaukset nykyisen erikoisperinnän tavoin.

Erityisosaamista vaativat täytäntöönpanotoimet voitaisiin keskittää tietyille ulosottomiehille valtioneuvoston asetuksella säädettävällä tavalla.

Lähes kaikessa toiminnassa, myös oikeuslaitoksessa, on työtä pyritty tehostamaan ja sen laatua parantamaan rutiiniasioita ja tarkempaa tutkintaa vaativia asioita järjestämällä niitten laadun ja vaativuuden mukaan. Myös erikoistumismahdollisuus on hyvä kuulua työkaluvalikoimaan. Yhteiskunta ja muun muassa kansainväliset suhteet kehittyvät nopeasti ja organisaation tulee pystyä vastaamaan kiihtyviin muutoksiin. Jo lähitulevaisuudessa toimintojen automatisointi ja jopa robotisointi saattavat asettaa perustäytäntöönpanolle kokonaan uusia näköaloja.

Asioiden käsittelyn uudelleenjärjestämistä syytetään nyt ”siiloutumiseksi”. Itse asiassa ainoa lisätoiminto nykyiseen verrattuna on rutiiniasioiden hoito tehostettuna omana toimintonaan. Näin on menetelty myös tuomioistuimissa (summaarinen prosessi) ja syyttäjälaitoksessa. Useimmat organisaatiot ovat paljon ”siiloutuneempia” kuin ulosottolaitos. Ulosoton asiamäärät ovat kokonaan omaa luokkaansa, joten tämä yksi lisäsiilo on todella tervetullut.

Perinnän jakamista perustäytäntöönpanoon ja laajaan täytäntöönpanoon on pilotoitu pian kolmen vuoden ajan paikallisissa ulosottovirastoissa. Asioiden siirtelystä tai rajapinnoista ei ole havaittu aiheutuvan haittaa. Näihin liittyviä oikeusturvaongelmia ei ole. Täytäntöönpanon tulokset ovat olleet vähintäänkin vertailukelpoisia vanhaan järjestelmään, vaikka uusi toiminto on vasta kehittymässä.

4. Ulosottolaitoksen palvelut ja asiointi

Palveluiden alueellisesta saatavuudesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta olisi esityksen mukaan huolehdittava (UK 1:11.4).

Toimipaikoista ja niitten tehtävistä säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella. Asiointimatkat on tarkoitus pitää jotakuinkin ennallaan, vaikka käyntiasiointi on vähentynyt voimakkaasti. Asiointi puhelimitse ja sähköisesti on lähes pääsääntö.

Asiakkaalla on mahdollisuus saapua toimipaikan asiakaspalveluun ja toimittaa asiansa siellä. Jos tarvetta on, asiakas voi sieltä ottaa yhteyden asiaa hoitavaan ulosottotarkastajaan tai tavata paikalla olevan ulosottoylitarkastajan tai kihlakunnanvoudin. Jos perustäytäntöönpanon asiakkaan palvelutarve edellyttää tapaamista fyysisesti kasvokkain toimitusmiehen kanssa, asia siirretään laajaan täytäntöönpanoon. Jos tapaus niin vaatii, ulosottomies saapuu velallisen luo.

Asiakaspalvelutoimintoa kehitetään ja se pystyy huolehtimaan palvelutilanteista suuren osan, esimerkiksi puheluista noin puolet, jolloin toimitusmiesten aikaa säästyy tapausten tutkintaan.

Kielelliset oikeudet on otettu huomioon ja asiakaspalvelutoiminnon myötä palvelut tarvittavilla kielillä paranevat.

Juhani Toukola
valtakunnanvouti